

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Звагельський В. Б. (Суми, Україна), канд. філол. наук;
Камберова Р. (Софія, Болгарія), канд. філол. наук;
Куліш А. М. (Суми, Україна), д-р юрид. наук;
Нестеренко В. А. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Світайло Н. Д. (Суми, Україна), канд. філософ. наук;
Пашин В. П. (Курськ, Росія), д-р іст. наук;
Петрищева Н. С. (Курськ, Росія), канд. іст. наук;
Рамач Я. (Новий Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Хлопова І. Є. (Курськ, Росія), канд. іст. наук.

Видання рекомендовано до друку рішенням вченої ради юридичного факультету Сумського державного університету (протокол № 9 від 03.04.2014 р.)

Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2-х част. Ч. 2 : у 2-х томах (Суми – Курськ, 18 квітня 2014 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, В. Б. Звагельський, Р. Камберова та ін. – Суми – Курськ : Сумський державний університет, Південно-Західний державний університет, 2014. – Ч. 2, Т. 1. – 200 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, вчених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 861 від 9 грудня 2013 р.), присвячені актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

На обкладинці: Перший у світі монументальний пам'ятник Тарасу Шевченку. Встановлений у жовтні 1918 р. у м. Ромнах на Сумщині. Скульптор І. П. Кавалерідзе.

**СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ У
МЕЛІТОПОЛЬСЬКОМУ ПОВІТІ В 1917-1921 рр.**

Актуальністю теми роботи послуговували: важливість висвітлення процесу формування владних інституцій в умовах *«перехідного періоду»*, в тому числі органів юстиції, та посилення інтересу до краєзнавства. Виникненням і діяльністю органів юстиції періоду руйнації Російської імперії, і утвердженням радянської влади почали займатися на початку ХХ ст. На території України фундаментальні дослідження з вивчення історії формування органів юстиції не знайдені. Об'єктом дослідження є система державних органів в Мелітопольському повіті на початковому етапі становлення радянської влади. Предметом є історія становлення органів юстиції в Мелітопольському повіті. Метою роботи є розкрити особливості виникнення та діяльності органів юстиції в Мелітопольському повіті в 1917-1921 рр. Акцент робиться на формування радянських органів юстиції.

Одним із джерел роботи слугували архівні справи Державного архіву Запорізької області. В цих справах є інформація про кількість службовців, їхній розподіл, систему організації органів юстиції. Крім інформації про Мелітопольський повіт є матеріали і по інших суміжних повітах.

Система діяльності органів юстиції в Мелітопольському повіті у 1917-1921 рр. формувалася на засадах раніше діючої системи, що створювалася протягом двох сторіч, з часу заснування міста.

7 січня 1842 р. у Мелітополь були переведені повітове управління, повітовий суд, земський суд, повітове казначейство, створені міське управління, міська поліція, в'язниця. Таким чином, було закладено основу правового регулювання краю [1]. Законом №19633 *«9 квітня 1846 року»* в Мелітополі наказано було заснувати поліцію, по штату 29 травня 1836 р. в інших повітових містах імперії, з віднесенням суми на її утримання 571 крб. сріблом на рахунок скарбниці, рівно як і одноразової витрати в 233 крб. 42 коп. на купівлю для зазначеної поліції меблів [2, с.6]. До 1867 р. містом управляли керівник міської поліції – городничий (до 1863 р.) або справник (1863-1867 рр.) [3].

До Лютневої революції 1917 р. більш не відбувалося серйозних змін у діяльності правоохоронних органах, але все змінилося після Жовтневої революції, коли були проведені докорінні зміни. Основні з них:

1. Припинення діяльності попередніх законів. Всі судові установи, що існували до встановлення радянської влади на Україні, з 15 лютого 1919 р. вважалися ліквідованими [4, с.4].

2. Переорієнтування діяльності міліції. Із виконання поліцейсько-політичних функцій та наглядом за населенням на захист революційної боротьби [2, с.13], створення промислової міліції орієнтованої на захист народного господарства, боротьби з бандитизмом, встановлення нових правил користування зброєю, формування нового посвідчення, співпраця з населенням і пресою, громадяни могли повідомляти про недопустимі дії правоохоронців [2, с.33].

3. Реорганізація діяльності старих органів. Проведена кадрова реорганізація, здійснено заходи з налагодження зв'язків з управлінням міліції на місцях, прийняті єдині штати [3], відкривалися нотаріальні камери (замість нотаріальних контор) [5, с.19], юридичний відділ виділив особливу ліквідаційну комісію для приймання і зберігання старих судових справ [4, с.18].

4. Формування нових правоохоронних органів. За пропозицією більшовиків у місті організувалися на прикладі Росії загони Червоної Гвардії, які були покликані забезпечити порядок у місті [2, с.15]. Декрет *«Про організацію Всеукраїнської надзвичайної комісії»* [2, с.22] дав поштовх до створення повітового ЧК [3]. Акт *«Про організацію міліції»* від 9 лютого 1919 р. став актом створення Української радянської міліції [2, с.22]. Формується повітова міліція [2, с.26], в Мелітополі організовано кримінально-розшукове відділення [2, с.28].

5. Врахування ситуацій на місцях і діяльність відповідно до них. У селах Мелітопольського повіту на підставі рішення місцевого ревкому створювалися загони самооборони від бандитів [2, с.30]. Через брак кадрів у віданні однієї міліцейської ділянки знаходилися великі території: у середньому одна міліцейська ділянка відповідала за три-п'ять волостей [6, с.13].

6. Формування вертикальної системи влади та недопущення місцевої самодіяльності. На початку функціонування юридичних установ характерною рисою було обіймати кілька посад одночасно і часто без належної на те освіти [5, с.16-17; 7, с.3]. Для ідентифікації особи почали вводитися особисті картки з обмеженим терміном дії [8, с.82-84]. Через гостре квартирне питання в місті заборонили самовільно вивозити меблі і займати приміщення, а відповідальність за виконанням цієї постанови покладено на комендантів частин і районних комітетів [9, с.5]. Для недопущення розвитку відокремлення місцевої влади, вводився новий наказ: *«Місцеві податки можна вводити тільки з попереднього затвердження повітового виконкому або повітової економічної ради»* [10, с.26].

7. Наділення правоохоронців великими надзвичайними повноваженнями і правами. Особовий склад міліції був переведений на фронтний пайок (наказ «Про міліцію» №53) [3]. Службове посвідчення начальника повітової міліції дозволяло «... обкладання куркулів, кулаків і спекулянтів ... по збиранню обмундирування та білизни для міліціонерів, а також вилучення коней у бандитів і спекулянтів», 12 серпня 1921 р. РНК УРСР приймає Постанову про воєнізацію міліції [2, с.27-34].

Також важливим аспектом є кількість службовців та забезпечення їх необхідним. Всього штат юридичного відділу Мелітопольського ревкому в 1920 р. становив 53 людини. І складався з двох відділів загального столу, тюремно-карального та судово-слідчого підвідділів, контрольно-ревізійного столу. Загальна кількість штатів налічувала 208 осіб [11, с.23-24]. Для тюремно-карального апарату були притаманні проблеми: зокрема, не вистачало людей, а також зброї призначеної по штату. Нестача людей по штату Мелітопольської в'язниці становила 30,59%, а нестача зброї у першій зміні – 55.36% і в другій – 82.2%. В іншій в'язниці показники дещо кращі: нестача співробітників – 18,75%, нестача зброї у першій зміні – 40,63%, у другій зміні – 56.25% [12, с.2-4].

В ході проведеної роботи можна зробити такі висновки. З приходом до влади більшовиків, почалися корінні зміни як в державному управлінні, так і в організації органів юстиції. Виникнення і розвиток нотаріальних та юридичних установ на території Мелітопольського повіту почалося з 1919 р. Одними з перших почали відкриватися нотаріальні камери. В 1917-1921 рр. йде активне формування та діяльність органів юстиції. У Мелітополі в кінці листопада 1920 р. за рішенням Мелітопольської Ради і Ревкому формується повітова міліція, організовано кримінально-розшукове відділення, вирішуються питання з налагодження дій, формування та ієрархічної системи влади.

1. Крылов Н. «Очерки по истории города Мелитополя 1814-1917 гг.» [Електронний ресурс] / Н.Крылов. – Режим доступу: <http://vmelitopole.ru/knigi/sovremennye-knigi/nikolaj-krylov-ocherki-po-istorii-goroda-melitopolya-1814-1917-gg> (23.11.13).

2. Жавжаров Л. Из истории Мелитопольской милиции (1917-1921) / Л.Жавжаров. – Мелитополь, 2004. – 127 с.

3. Управление министерства внутренних дел Украины в Запорожской области [Електронний ресурс] / Управление министерства внутренних дел Украины, 2013. – Режим доступу: <http://uvd.zp.ua/ru/pro-gumvs/istoriya-gumvd.html>

4. Державний архів Запорізької області (далі – ДАЗО), ф.Р-4006, оп.1, спр.2.Распоряжения центральных учреждений.

5. ДАЗО, ф.Р-4006, оп.1, спр.6.Приказы по отделу юстиции и переписка с нотариальными камерами.

6. ДАЗО, ф.Р-4006, оп.1, спр.7.Циркуляры и распоряжения зав. отделом юстиции.

7. ДАЗО, ф.Р-4006, оп.1, спр.5.Копии приказов по отделу юстиции и заявление граждан о зачислении их на работу.

8. ДАЗО, ф.Р-4006, оп.1, спр.4.Положения о фабрично заводских комитетах. Циркуляр увоенревкома.

9. ДАЗО, ф.Р-4006, оп.1, спр.45. Постановления отдела коммунального хозяйства и переписка с ним.

10. ДАЗО, ф.Р-4006, оп.1, спр.110. Материал по снабжению сотрудников бюро юстиции продуктами питания (циркуляры, переписка, списки).

11. ДАЗО, ф.Р-4006, оп.1, спр.29. Список сотрудников юр. отдела, схема штатов, распределения участков народных судов уезда и др.

12. ДАЗО, ф.Р-4006, оп.1, спр.49. Сведения карательного подотдела о количестве мест заключения, численности служащих и вооруженного наряда.

VLASENKO V.V.

CYBER SELF-DEFENCE: «WE ARE NOT IN A CYBER WAR YET, WE ARE IN CYBER COLD WAR» [1]

The digital environment became an indispensable part of human activities performed in XXI century. Technological development has a great impact on the functioning of the economy, infrastructure and constitutes an important element of overall sustainable development.

Cyber space is widely used in different aspect of human life. Computer networks facilitate different aspects of international relations. Financial, educational, and health institutions, as well as telecommunication, navigation and logistics are dependent on the computer networks. Despite that cyber space has been widely applied in international warfare.

Already in 2010 the Economist recognised cyber space as the 5th domain of international warfare [2].

Before *lex specialis* that governs the use of cyber space in international warfare is adopted the states and international community refer to the core rules of public international law, international law of military operations and armed conflicts and the guiding principles of «soft» law - resolutions, codes of conduct, etc.

This article is devoted to the public side of cyber attacks in international warfare and covers the following matters:

1. What actions in the digital domain constitute a use of force in the sense of Article 2(4) UN Charter and what are the criteria for determining whether that acts may be qualified as armed force?

2. What acts of force constitute an armed attack giving rise to the exercise of the right of self-defence and what are the criteria for determining whether an act of «cyber armed force» crossed the threshold of armed attack?